

Avdelningen för kunskapsstyrning för socialtjänsten
Elisabet Svedberg
elisabet.svedberg@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Slutredovisning av uppdraget med anledning av det ökade mottagandet av ensamkommande barn m.m.

S2016/00235/FST (delvis)

Uppdragen

Socialstyrelsen fick den 14 januari 2016 ett regeringsuppdrag med anledning av det ökade mottagandet av ensamkommande barn m.m. S2016/00235/FST (delvis). Detta är slutredovisningen av hela uppdraget. Uppdraget har bestått i att:

- göra en fördjupad analys av konsekvenserna för socialtjänsten med anledning av rådande flyktingsituation och ökningen av antalet ensamkommande barn
- i relevanta delar revidera kunskapsstödet till socialtjänsten i arbetet med ensamkommande barn och unga
- utarbeta ett kunskapsstöd för socialtjänstens arbete med nyanlända unga vuxna (18–24 år) inom ekonomiskt bistånd
- ta fram ett särskilt målgruppsanpassat utbildningsmaterial till jour- och familjehem som tar emot ensamkommande barn, översatt till relevanta språk
- utreda behovet av ett kunskapsstöd för personalen på hem för vård eller boenden (HVB) och stödboenden i arbetet med målgruppen ensamkommande barn och unga och, om behov finns, påbörja arbetet med framtagande av relevant stöd.

Tidigare avrapporterat

Filmer för ensamkommande barn

I juni 2016 publicerade Socialstyrelsen en animerad film *Vad händer nu?* som vänder sig till ensamkommande barn i Sverige. Filmen ger ensamkommande barn och unga information om första tiden i Sverige. Den kan visas av personal på HVB, socialtjänsten eller föräldrar i familjehem. Socialstyrelsen har tagit fram två versioner av filmen:

- Vad händer nu? En film för ensamkommande barn på HVB
- Vad händer nu? En film för ensamkommande barn i familjehem

Till filmerna har en informationsskrift och handledningar till profession och familjehem tagits fram samt ett webbstöd till professionen.

Filmerna är baserade på filmen *Hva nå?* som har tagits fram av Barne-, ungdoms- och familjedirektoratet (BUFDIR) i Norge och som vänder sig till barn på boenden i Norge.

Filmerna och de övriga materialen finns tillgängliga på Socialstyrelsens webbplats, på Kunskapsguiden.se och även på You-Tube¹.

Handbok om socialtjänstens ansvar och uppgifter

Under hösten 2015 fick Socialstyrelsen många frågor från socialtjänsten om arbetet med ensamkommande barn och unga. För att snabbt möta upp detta publicerades frågor och svar på myndighetens webbplats. Parallellt med detta togs handboken *Ensamkommande barn och unga – Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter* fram². Den bygger på en tidigare vägledning som Socialstyrelsen publicerade 2013, på aktuell lagstiftning och på de frågor som inkommit till Socialstyrelsen. När handboken publicerades togs frågor och svar bort från webbplatsen.

Två analyser av situationen i socialtjänsten

Under 2016 har två delrapporter avrapporterats till Socialdepartementet och en tredje delrapport avrapporterats i samband med denna slutrapport. Längre ned i denna rapport finns en sammanfattning av alla tre analyser.

Vid telefonintervjuer med 52 IFO-chefer i vecka 9 framkom att det framför allt var myndighetsutövningen inom barn- och ungdomsvården som var ansträngd. Det gällde både handläggningen av ensamkommande barn och övriga barn- och ungdomsärenden. Även personalsituationen var ett kritiskt område med svårigheter att hitta personer med rätt kompetens.

I den första delrapporten lyfter Socialstyrelsen behovet av tidiga insatser för de ensamkommande barnen. Här uppmärksammades också att det finns missbruksproblem, psykisk ohälsa och andra problem i gruppen, som tidigt bör uppmärksammas och åtgärdas. Det är också angeläget att de ensamkommande barnen informeras om sina rättigheter och möjligheter att delta i vården. Socialtjänsten behöver också utveckla metoder för att göra barn och unga delaktiga i utredningsarbetet kring dem.

Kommunerna framhöll även att socialsekreterarnas behov av arbetsledning och handledning behöver tillgodoses för att kvaliteten på socialtjänstens arbete ska kunna upprätthållas.

Socialstyrelsen gjorde i april 2016 bedömningen att det borde finnas möjligheter för kommunerna att arbeta vidare med att kvalitetssäkra arbetet och rätta till det som inte kunde utföras korrekt under hösten 2015 och säkerställa att socialtjänsten klarar hela sitt uppdrag³.

¹ <http://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilje/ensamkommandebarn/filmforensamkommandebarn>

² <http://www.socialstyrelsen.se/List/Artikelkatalog/Attachments/20400/2016-11-8.pdf>

³ <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2016/2016-5-25>

I december 2016 lämnades en andra delrapport till Socialdepartementet, som bland annat byggde på telefonintervjuer med ett slumpmässigt urval av 50 kommuner. Kommunerna valdes ut med syfte att representera hela landet geografiskt och utifrån befolkningsstorlek. De intervjuade var IFO-chefer eller motsvarande. Av intervjuerna framkom att de många förändringar som skett under det senaste året avseende mottagande av ensamkommande barn, i hög grad har påverkat kommunernas arbete.

I intervjuerna framkom bland annat att placeringar av barn i nätverkshem ökar. Det visar sig att många av dessa familjer själva är asylsökande och inte fullt integrerade i det svenska samhället. De kan därför behöva mycket stöd för att klara uppdraget.

Det framkom också att den psykiska ohälsan har ökat bland de ensamkommande barnen och att de mår sämre än de barn som kom till Sverige före hösten 2015. Ovissheten som följer med tillfälliga uppehållstillstånd och begränsade möjligheter till familjeåterförening påverkar barnen negativt, med psykisk ohälsa som följd.

I många kommuner tycks det fortfarande finnas brister i bland annat myndighetsutövningen, framför allt vad gäller uppföljning av placeringarna, men även den övriga myndighetsutövningen är ansträngd. Arbetsbördan för socialsekreterarna är hög och de hinner därför inte alltid med att göra förhandsbedömningar inom lagstadgad tid.

Socialstyrelsen gjorde i december 2016 bedömningen att situationen inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård är ansträngd och att kommunerna har fortsatta utmaningar både på kort och på lång sikt⁴.

Slutlig avrapportering

Kunskapsstöd om ekonomiskt bistånd

Arbetet med att ta fram ett kunskapsstöd för socialtjänstens arbete med nyanlända unga vuxna inom ekonomiskt bistånd inleddes med en förstudie. Inom ramen för den hölls en hearing med representanter för kommunal socialtjänst och intervjuer genomfördes med representanter för andra kommunala verksamheter och statliga myndigheter, i syfte att identifiera svårigheter och frågeställningar i arbetet med unga vuxnas – speciellt unga nyanlända vuxnas – försörjning.

I dessa kontakter framkom att ett generellt utformat kunskapsstöd vore att föredra men att nyanländas speciella utmaningar och förutsättningar behövde lyftas.

Övrigt underlag för kunskapsstödet utgörs av rapporter från myndigheter och andra aktörer⁵. Tyngdpunkt vid val av rapporter har varit arbetsmarknadsinsatser för unga och resultatet av dessa. En särskild sökning gjordes inom området arbetsmarknadsinsatser och unga som står långt från arbetsmarknaden. Få forskningsrapporter eller systematiska studier har genomförts inom området, varför kunskapsläget är begränsat.

---

⁴ <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2016/2016-12-25>

⁵ Bland andra statens offentliga utredning, institutet för arbetsmarknads- och utrikespolitisk utvärdering (IFAU), Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), samt avhandlingar inom socialt arbete och rehabiliteringsområdet.

Kunskapsstödet innehåll

Kunskapsstödet inleds med en beskrivning av vuxenblivande som är en särskild fas i livet och information om hur asyl- och etableringsprocessen ser ut för unga. I korthet redogörs för ungas etablering på arbetsmarknaden, vad som påverkar ungas möjlighet att etablera sig samt ett avsnitt om ekonomiskt bistånd och unga vuxna. Interkulturellt förhållningssätt lyfts också.

Därefter följer ett avsnitt med inriktning på arbetsprocessen. Att insatser till unga anpassas efter behov förutsätter en utredning av den unges förutsättningar och resurser, och detta lyfts som ett utvecklingsområde. Arbetsfördelningen i hemmet eller ansvar för andra försvårar inträde på arbetsmarknaden och detta är troligen ett hinder främst för kvinnor. Betydelsen av en kvalitativ del i uppföljningen, med fokus på insatsens nytta för den unge tas också upp.

Att känna igen tecken på psykisk ohälsa, funktionsnedsättning, missbruk och våldutsatthet är en av förutsättningarna för att ställa relevanta frågor. Exempel ges på situationer eller beteende hos unga som kan vara signaler som man bör uppmärksamma och som kan ha särskild betydelse för nyanlända, som mer sällan tar upp den typen av svårigheter.

Ett avsnitt handlar om insatser och arbetssätt. Insatser som visat sig effektiva för unga relativt nära arbetsmarknaden är vägledning, kartläggning, att få ta del av ett utvidgat kontaktnät, praktik, kurser i hur man söker arbete etc. Forskning visar också att ett arbetssätt där socialtjänsten regelbundet, tillsammans med den unge följer upp och kontrollerar arbetssökandet och ger råd och stöd i arbetssökande, har goda resultat för unga som befinner sig relativt nära arbetsmarknaden.

De flesta unga som söker ekonomiskt bistånd är arbetssökande men vissa har andra försörjningshinder. Att socialtjänsten har ett aktivt förhållningssätt även under perioder när unga inte står till arbetsmarknadens förfogande, som vid föräldraledighet eller tillfällig sjukskrivning, kan vara särskilt viktigt för unga kvinnors etablering på arbetsmarknaden.

Utbildningsmaterial till jour- och familjehem

Arbetet inleddes med en förstudie. Erfarenheter och kunskaper hämtades in från forskning, professionsföreträdare, myndigheter, organisationer, familjehem och ensamkommande barn.

Det framkom att familjehemmen som förväntas behöva utbildning är en heterogen grupp med delvis olika behov. De grupper som identifierades var:

1. Erfarna familjehem med svensk eller annan etnisk bakgrund med grundutbildning.
2. Nyblivna familjehem utan grundutbildning med svensk eller annan etnisk bakgrund och med goda kunskaper i svenska språket och om det svenska samhället.
3. Nyblivna familjehem som inte är integrerade i det svenska samhället och som har bristande kunskaper i svenska språket och om svenska samhället (oftast nätverkshem).

Socialstyrelsen kom i förstudien fram till att de olika gruppernas behov av grundutbildning i huvudsak kan tillgodoses genom att utveckla och komplettera

Socialstyrelsens befintliga utbildningsmaterial *Ett hem att växa i* och handledningsmaterialet till filmen *Vad händer nu?*^{6 7}

De kunskaper som förmedlas i *Ett hem att växa i* gäller i hög grad familjer som tar emot ensamkommande barn, men materialet har kompletterats och utvecklat så att det också innehåller kunskaper om ensamkommande barns särskilda situation och behov. Materialet tillgodoser både behov av grundläggande kunskaper för familjehem generellt sett och behov av särskilda kunskaper för de familjehem som tar emot ensamkommande barn (grupp 2 och 3).

Vad händer nu?-materialet tillgodoser behov av kunskaper om ensamkommande barn för erfarna familjehem som redan har grundutbildning (grupp 1).

Ett hem att växa i består av två delar: *familjehemmets bok*, som utgör kunskapsunderlaget både för familjehem och kursledare och en *Studiehandledning*, som riktar sig till kursledarna.

Materialet är utformat så att det ska kunna användas på ett flexibelt sätt utifrån förändringar över tid och lokala förutsättningar. Ett särskilt avsnitt i studiehandledningen ger stöd, anvisningar och goda exempel på hur utbildningen kan läggas upp.

När det gäller nätverksplaceringar är det angeläget att de hem som är utredda och godkända av socialnämnden får en relevant utbildning för uppdraget och i övrigt ett välfungerande stöd från socialtjänsten.

För att anpassa materialen till personer som inte varit i Sverige under någon längre tid kommer *Ett hem att växa i – familjehemmets bok* kommer under hösten 2017 att översättas till lätt svenska. Även handledningsmaterialet till filmen *Vad händer nu?*, som vänder sig till familjehemmen, kommer under hösten 2017 att översättas till lätt svenska och engelska.

Ett hem att växa i – familjehemmets bok och handledningsmaterialet *Vad händer nu?* kommer att publiceras den 1 september 2017.

Underlag till kunskapsstöd till personal på HVB

Under perioden maj – september 2016 genomfördes en förstudie som visade att både professionella som arbetar på HVB och stödboende och Inspektionen för vård och omsorg (IVO) anser att det finns behov av kunskapsstöd i olika former. Dels behövs ett grundläggande kunskapsstöd riktat till nyanställd personal inom verksamheterna som främst fokuserar på grundläggande regelverk och HVB:s uppdrag och ansvar. Dels efterfrågas ett mer processinriktat arbetsmaterial som personalen kan arbeta med på egen hand eller i grupp utifrån olika fördjupningsområden.

För att möta behovet av grundläggande kunskaper har ett stöd för yrkesintroduktion för personal på HVB tagits fram och publicerats på kunskapsguiden. se Yrkesintroduktionen innehåller bland annat:

- *Uppdrag och ansvar* som ger kunskaper om grundläggande regelverk för HVB och utgångspunkter för vården.
- *Delaktighet och inflytande* som handlar om barns och ungas rätt till inflytande och delaktighet i vården.

⁶ <http://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilje/placeradebarnochunga/utbildningfamiljehem>

⁷ <http://socialstyrelsen.se/List/Artikeltatalog/Attachments/20219/2016-6-8.pdf>

- *Skolgång och hälsa* som tar upp olika aktörers ansvar för att barnen under placeringstiden får tillgång till likvärdig skola och sysselsättning, insatser från hälso- och sjukvården och tandvården samt egenvård.
- *Uppmärksamma utsatthet* som handlar om olika former av utsatthet och situationer som personalen bör vara särskilt uppmärksam på. Här tas även vikten av traumamedvetet bemötande upp och bemötande vid psykisk ohälsa⁸.

<http://www.kunskapsguiden.se/barn-och-unga/Teman/yrkesintro-hvb-barn/Sidor/default.aspx>

Socialstyrelsen kommer att arbeta vidare med ett fördjupat kunskapsstöd för personal på HVB/stödboende, se vidare under *Socialstyrelsens fortsatta arbete*, sid 8.

Analys av situationen i socialtjänsten – delrapport tre

Denna analys bygger framför allt på 74 telefonintervjuer som genomfördes i mars/april 2017. Urvalet gjordes utifrån Migrationsverkets statistik och de kommuner som blivit anvisade fler än tre flickor valdes ut. Fokus har varit flickor, yngre barn, nätverksplaceringar och suicid.

Ensamkommande flickor

De 74 kommunerna ansvarade vid intervjutillfället tillsammans för 148 flickor i ålder 0–12 år och för 757 flickor i ålder 13–18 år. Av kommunerna uppger 39 procent att de ansvarar för sammanlagt 41 flickor som uppger att de är gifta. Sammanlagt har 53 flickor i de intervjuade kommunerna egna barn. Flera av flickorna har mer än ett barn.

Kommunerna uppger att det ofta är svårt att hitta placeringsformer för flickor, särskilt de som har egna barn. Det finns ett fåtal flickor per kommun och det finns få HVB som vänder sig enbart till flickor. En del kommuner placerar flickor på HVB tillsammans med pojkar och uppger att det fungerar bra, med kommentaren att det kan vara en bra förberedelse för livet i Sverige. En del påtalar att det finns risk för att flickorna hamnar i en utsatt situation och att deras behov inte alltid kan tillgodoses bland annat när det gäller fritidsaktiviteter.

Socialtjänsten har svårt att utveckla sitt arbete med flickor eftersom de är relativt få och vissa kommuner kommer aldrig att anvisa en flicka. Socialtjänsten har även svårigheter i arbetet med minderåriga föräldrar. Ensamkommande flickor med egna barn behöver särskilt stöd från socialtjänsten och landstingen. Det finns en risk för att integrationen i samhället tar längre tid då de unga mödrarna avbryter sin skolgång och det kan vara svårt att komma igång igen med studier efter föräldraledigheten.

Ensamkommande barn i åldern 0–12 år

Yngre barn är oftast placerade i nätverkshem. Socialtjänsten uppger att de mycket sällan har kontakt med de yngre barnens biologiska föräldrar. Däremot har ofta barnet, familjehemmet och gode mannen kontakt med de biologiska föräldrarna. Av kommentarerna i intervjuerna förefaller det som om socialtjänsten

---

⁸ <http://kunskapsguiden.se/barn-och-unga/Teman/yrkesintro-hvb-barn/Sidor/default.aspx>

inte ser de biologiska föräldrarna som en tillgång eller en viktig relation som kan tillföra något till utredningen eller vara ett stöd för barnet.

Vårdbehov efter 18 år

Många av de intervjuade tar upp att vissa av de asylsökande barnen som fyller 18 år kan behöva vara fortsatt placerade. Förändringar i kommunernas rätt till statlig ersättning för dessa placeringar kommer att innebära att det krävs att kriterierna för lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) är uppfyllda eller att det föreligger ett motsvarande vårdbehov som kan tillgodoses enligt socialtjänstlagen för att ersättning ska utgå. Detta kan medföra att asylsökande ensamkommande barn som fyller 18 år, och som har behov av vård men inte uppfyller det angivna vårdbehovet, inte kommer att beviljas fortsatt placering. Det skulle innebära en särbehandling i förhållande till andra placerade ungdomar som vuxit upp i Sverige eller ungdomar som har fått ett beslut om uppehållstillstånd. Socialstyrelsen menar att det kan riskera att drabba de unga som har ett vårdbehov särskilt hårt. Ungdomen riskerar exempelvis att komma ifrån sitt sociala sammanhang och att skolgången avbryts eller blir osammanhängande. Att slutföra gymnasiestudier är en skyddsfaktor mot ohälsa och en viktig del av en positiv utveckling och integration i samhället.

Det finns också risk för att dessa ungdomar inte accepterar Migrationsverkets erbjudande om boende och avviker, med risk för att hamna i olika subkulturer med missbruk, kriminalitet eller bli offer för människohandel.

Psykiska ohälsan ökar hos ensamkommande barn

Många av uppgiftslämnarna uppger att de känner oro för ensamkommande barn och unga som idag mår betydligt sämre, både psykiskt och fysiskt, än de som kommit till Sverige före hösten 2015. De som kommit på senare tid lever i ovissheit, i väntan på besked om att få stanna i Sverige eller ej, långa handläggningstider hos Migrationsverket, tillfälliga uppehållstillstånd, begränsade möjligheter till familjeåterförening och frågan om vad som kommer att hända när de fyller 18 år. Flera av de ensamkommande är oroliga för att bli uppskrivna i ålder och bland de afghanska barnen finns en oro för att utvisas till Afghanistan.

Det har framkommit att många av de ensamkommande barnen har ett självdestruktivt beteende; ett antal har försökt ta sitt liv och några har begått självmord. Kommunerna menar att suicidförsöken har en tydlig koppling till asylprocessen och till det faktum att det ofta är svårt att få kontakt med barn- och ungdomspsykiatri (BUP) och få hjälp därifrån.

Placering i nätverkshem

Av de kommuner som Socialstyrelsen varit i kontakt med uppger samtliga att de har ensamkommande barn som är placerade i nätverkshem. Kommunerna anser att det många gånger ger en trygghet för barnet att bo hos någon det känner men nämner också en ökad risk för svårigheter med integrationen. Flera av uppgiftslämnarna menar att det generellt är svårare att integrera flickor än pojkar som placeras i nätverkshem.

Av kommunerna uppger 65 procent att de placerar ensamkommande barn i nätverkshem där familjen själv är asylsökande. Cirka 60 procent av kommunerna

uppger att de har placerat barn i nätverkshem som bor på Migrationsverkets asylboenden, antingen i egen lägenhet eller i kollektiv form på anläggning.

Sammanfattning av analysarbetet 2016–2017

I delrapport tre görs en sammanfattning av de fördjupade analyser som gjorts under 2016 och 2017.

Analyserna visar att det finns ett stort engagemang för de ensamkommande barnen och för att lösa en svår situation ute i kommunerna. Det har även framkommit att ensamkommande barn och unga som grupp inte alltid får vård och omsorg på samma villkor som andra barn inom socialtjänsten, vilket är ett avsteg från normaliseringsprincipen.

Socialstyrelsen bedömer att den sociala barn- och ungdomsvården fortsatt står inför utmaningar samt att förbättringsarbete behövs när det gäller ensamkommande barn och unga. Socialstyrelsen lyfter särskilt några iakttagelser som gjorts i de tre delrapporterna:

- Tillämpningen av de nya regelverken påverkar de unga negativt
- Det finns fortsatta brister i socialtjänstens myndighetsutövning
- Den psykiska ohälsan hos ensamkommande barn och unga har ökat
- Särskild uppmärksamhet på flickors och yngre barns situation
- Uppmärksamhet vid nätverksplaceringar

Socialstyrelsens fortsatta arbete

Utifrån Socialstyrelsens iakttagelser under 2016 och 2017 kommer myndigheten att arbeta vidare med olika uppdrag och initiera nya områden där olika typer av kunskapsstöd behövs, några av dem beskrivs nedan.

Ett nationellt kunskapscentrum för ensamkommande barn och unga

Socialstyrelsen fick den 23 mars 2017 ett uppdrag om att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för ensamkommande barn och unga upp till 21 år och kommer nu att ytterligare intensifiera arbetet. Kunskapscentret ska i korthet stimulera och förstärka kunskapsutveckling och kunskapsförmedling inom socialtjänst och hälso- och sjukvård. Kunskapscentret har framför allt i uppdrag att:

- stärka det nationella arbetet med att utveckla och sprida relevant kunskap och ändamålsenligt kunskapsstöd
- tydliggöra hur rådande regelverk ska tillämpas
- belysa utvecklad samverkan mellan skola, hälso- och sjukvård och socialtjänst.

Kunskapscentret kommer att samverka med andra berörda statliga myndigheter, socialtjänst, hälso- och sjukvård samt med skola och representanter för civilsamhället. Uppdraget pågår till år 2020.

Fördjupat kunskapsstöd till personal på HVB/stödboende

I maj 2017 publicerades en yrkesintroduktion till personal på HVB. Arbetet med att ta fram det mer processinriktade materialet inom olika fördjupningsområden

kommer att göras succesivt inom ramen för Kunskapscentrumet. De fördjupningsområden som identifierades i den förstudie som myndigheten gjort är bland annat:

- Psykisk ohälsa
- Traumamedvetet bemötande
- Relationsskapande arbete

Socialstyrelsen kommer att följa upp behovet hos personalen och anpassa det fortsatta arbetet till detta.

Socialstyrelsen har även andra pågående regeringsuppdrag, där personal på HVB och stödboende, som bland annat arbetar med ensamkommande barn och unga, är en av flera målgrupper:

- Kunskapsstöd till socialtjänsten om HBTQ-frågor (beräknas vara klart hösten 2017)
- Kunskapsstöd om att samtala med barn (2018)
- Kunskapsstöd och utbildning om gränssättande åtgärder (2019)
- Kunskapsstöd för säkrare bedömningar i fråga om umgänge för barn placerade enligt LVU (2019)⁹.

Socialstyrelsen har i uppdrag att följa upp och utvärdera placeringsformen stödboende som infördes 1 januari 2016. En delredovisning har lämnats i november 2016 och uppdraget ska slutredovisas 31 mars 2019.

Utvecklingsarbete – nätverkshem

Socialstyrelsen har tillsammans med SKL och några kommuner ett utvecklingsprojekt sedan hösten 2016. Förebilden är en nederländsk modell för placeringar av ensamkommande barn i nätverkshem, ALFACA (Alternative family care).

Metodstöd kring barn som uppger att de är gifta när de kommer till Sverige

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att analysera hur socialtjänsten handlägger barn som kommer till Sverige och uppger att de är gifta. Analysen ska ligga till grund för ett fördjupat metodstöd till kommunerna.

Vid de 74 telefonintervjuer med kommuner som gjordes under mars och april 2017 ställdes frågor om socialtjänstens erfarenheter av att ta emot och placera barn som uppger att de är gifta, och om barn som själva har barn. Utifrån dessa svar görs nu fördjupade intervjuer i cirka tio kommuner. För att kunna fånga upp erfarenheter från de barn som uppger att de är gifta har myndigheten bitt socialtjänsten att ordna möten med några av dem vid kommunbesöken.

Uppdraget omfattar även att ta fram ett informationsmaterial för barn, makar, föräldrar och andra närstående. Detta kommer att ske i samarbete med Migrationsverket.

---

⁹ <http://kunskapsguiden.se/barn-och-unga-/Teman/yrkesintro.hvb-barn/Sidor/Default.aspx>

På Kunskapsguiden.se finns nu ett tema om gifta barn till stöd för professionen. Det är en vidareutveckling av avsnittet om gifta flickor som finns i Socialstyrelsens handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter.

Socialstyrelsen har också kontaktat den särskilda utredaren av behovet av starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv med önskemål om samråd.

Metodstödet kommer bland annat att innehålla hur socialtjänsten gjort när det gäller utredning och placering av barn som kommer gifta, beslut från Justitieombudsmannen (JO) och IVO samt lagstiftning. Uppdraget ska redovisas till Socialdepartementet den 30 november 2017.

Psykisk ohälsa bland ensamkommande barn och unga

Socialstyrelsen har i flera rapporter uppmärksammat att den psykiska ohälsan bland ensamkommande barn och unga ökar, dels i delrapporterna om situationen i socialtjänsten, dels i rapporten *Hälso- och sjukvård och tandvård till asylsökande och nyanlända – Slutrapport oktober 2016* samt i den telefonintervju som gjordes i februari 2017 med 51 kommuner. Här lyfts bland annat också att socialtjänsten och boendepersonal ofta har svårt att få kontakt med BUP och få hjälp därifrån. Barnombudsmannen (BO) har också i sina rapporter *Nyanlända barns hälsa – Delrapport i Barnombudsmannens årstema 2017 – Barn på flykt* och *Röster från barn och unga på flykt 2017* påtalat att den psykiska ohälsan hos ensamkommande barn har ökat. Även SKL, Nordiskt välfärdscentrum, olika barnrättsorganisationer samt Barnrättsdagarna 2017 har uppmärksammat den psykiska ohälsan hos ensamkommande barn och unga.

SKL har inom ramen för deras arbete Psykisk hälsa genomfört en utbildningsatsning, *Hälsa i Sverige*, riktad mot landstingen där det initiala målet var att öka andelen hälsoundersökningar för nyanlända. Utifrån erfarenheterna av detta arbete har SKL identifierat behovet av att ytterligare öka kunskapen hos icke sjukvårdskunnig personal som möter ensamkommande barn och unga som mår psykiskt dåligt. Ett sätt att nå ut brett för att stärka kompetensen kan vara att SKL utbildar utbildare. Socialstyrelsens kunskapscentrum för ensamkommande barn samråder gärna kring utbildningens utformning och innehåll om en sådan satsning genomförs.

Kunskapscentrumet har initierat kontakter för att undersöka hur ett samarbete som stödjer professionen kan se ut. Kontakt har även tagits med forskare vid Karolinska Institutet för att diskutera en kartläggning av den fysiska och psykiska hälsan samt dödligheten hos de ensamkommande barnen och ungdomarna.

Även annat material har tagits fram inom området. Kunskapscentret kommer att på ett strukturerat sätt inventera vad som finns på området och göra relevant material tillgängligt för professionerna.

I regleringsbrevet för 2017 har Socialstyrelsen fått i uppdrag att ta fram ett vägledande stöd till huvudmän och verksamheter avseende ansvarsfördelningen vad gäller vård och stöd vid psykisk ohälsa hos barn och unga i samhällsvård. I detta arbete kommer även Kunskapscentrumet att delta.

Missbruk bland ensamkommande barn

Socialstyrelsen har bland annat genom kontakt med några landsting fått kännedom om att missbruket bland de ensamkommande barnen ökar. Detta bekräftas också av de genomförda telefonintervjuerna med socialtjänsten, då det också framkom att det finns bristande kunskap om hur man ska komma tillrätta med det. Även behov av kunskap för att kunna arbeta förebyggande efterfrågas.

Folkhälsomyndigheten har fått i uppdrag att i samråd med Socialstyrelsen kartlägga omfattning och typ av narkotikavanor bland ensamkommande barn och unga upp till 21 år. Även i detta arbete kommer Kunskapscentret att delta. Det uppdraget ska redovisas 15 december 2017.

Europeisk konferens 23–24 oktober 2017

Socialstyrelsen planerar att tillsammans med European Social Network (ESN), SKL och Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS) anordna en konferens i Stockholm 23–24 oktober, med rubriken *Migrant children and young people – Social inclusion and transition to adulthood*. Under konferensen kommer erfarenhetsutbyte av arbetet med asylsökande barn och unga i olika europeiska länder att presenteras och diskuteras.

Fortsatta analyser av situationen

Socialstyrelsens Kunskapscentrum kommer att fortsätta att analysera hur situationen inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten utvecklas när det gäller ensamkommande barn och unga. Socialstyrelsen kommer att följa utvecklingen och identifiera problem och behov genom en fortsatt dialog med andra myndigheter och barnrättsorganisationer, varav de organisationer som representerar de ensamkommande barnen är centrala. Även övriga delar av civilsamhället är viktiga för centrets arbete.

En viktig del i Kunskapscentrets arbete är att ta fram en kommunikationsstrategi som omfattar omvärldsbevakning, kunskapsinhämtning och kunskapsförmedling, både på kort och på lång sikt.